

marife

dini araştırmalar dergisi
Turkish Journal of Religious Studies

cilt / volume: 20 • sayı / issue: 1 • yaz / summer 2020

ARAŞTIRMA
Research

Kutsal Kitapların Makamsal Okuyuşlarında Bulunan Uzayan Hecelerin Melodik Yapı Karşılaştırması*

Muhammed Recai ifti

Dr., Diyanet İşleri Başkanlığı
muhammedrecai@gmail.com | <https://orcid.org/0000-0003-0915-982X>

Geliş Tarihi / Received: 22.09.2019 • Yayına Kabul Tarihi / Accepted: 27.11.2019

Öz

Yapılan gözlemler İstanbul'da yaşayan Hristiyanların İncil'i, Müslümanların ise Kur'an'ı makamsal olarak okuduklarını ve bu okuyuşlardaki susma paylarından hemen önce bulunan hece veya heceleri zamansal olarak uzattıklarını ortaya koymaktadır. Söz konusu uzayan heceler aynı zamanda melodik bir karaktere sahiptir. Cümle sonlarındaki uzayan hecelerde kullanılan melodik yapıların ne düzeyde benzerlikler taşıdığını tespit etmek bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu araştırma, kutsal kitap okuyuşlarındaki uzayan hecelerde oluşturulan melodik yapılarda bir benzeşme bulunduğu hipotezi üzerine kurulmuştur. Bu araştırma sürecinde ilk olarak alanlarını temsil kabiliyetine sahip okuyucular tespit edilmiştir. Kilise ve camide görev yapan bu okuyuculardan alınan Hüz-zam makamındaki okuyuş örnekleri notaya alınmıştır. Ardından icralarda bulunan uzayan hecelerin melodik yapılarındaki aralık sayıları, uzama süreleri ve bunlarda kullanılan perde adetleri tablo-laştırılmıştır. Bu şekilde her iki dini grubun da icra ettiği dini müziğin ne düzeyde benzerlikler taşıdığını ortaya konmuştur. Bulguların analiz edilip değerlendirmesiyle, Hristiyan ve Müslümanların ibadethanelerinde okudukları kutsal kitaplarda bulunan uzayan hecelerdeki melodik yapıların benzeşmediği sonucu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mabet Müziği, Hüz-zam Makamı, İncil, Kur'an, Uzayan Heceler.

Melodic Structure Comparison of Prolonged Syllables in Holy Books' Maqamic Recitations

Observations reveal that Christians and Muslims living in Istanbul temporally prolong the syllable or syllables found just before the silence times in the maqamic recitations of the New Testament and the Quran. These prolonged syllables also have a melodic character. The purpose of this study is to determine the similarities of the melodic structures used in the prolonged syllables at the end of the sentences. Therefore, this research is based on the hypothesis that there is a similarity in the melodic structures formed in the prolonged syllables in the holy books' recitations. In this research process, firstly, reciters who have the ability to represent their fields were assigned. Reciting samples of Hüz-zam maqam, taken from these reciters serving in the church and mosque, were noted. Then, the quantity of intervals in the melodic structures of the prolonged syllables in the performances, their prolonging times and the quantity of tones used in them are tabulated. In this way, the level of similarity of religious music performed by both religious groups has been revealed. By analyzing and evaluating the data, it was concluded that the melodic structures in the prolonged syllables found in the holy

* Bu makale, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr. M. Safa Yeprem danışmanlığında hazırlanan "İstanbul'daki Hristiyan ve Müslüman Mabetlerinde Okunan Tevrat, Zebur, İncil ve Kuran-ı Kerim Ayetlerinin Karşılaştırmalı Müzikal Analizi" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

books that Christians and Muslims recite in their temples were not similar.

Keywords: Temple Music, Hüzam Maqam, New Testament, Quran, Prolonged Syllables.

Atf / Cite as

Çiftçi, Muhammed Recai. "Kutsal Kitapların Makamsal Okuyuşlarında Bulunan Uzayan Hecelerin Melodik Yapı Karşılaştırması". *Marife* 20/1 (2020), 279-291.
<https://doi.org/10.33420/marife.711391>

Summary

The New Testament and Quran verses are recited in a musical/maqamic character in the temples of Istanbul. In these verses which are recited by Christians and Muslims, some of the syllables are recited over a longer period of time than they should be. During a literature review, no research on the melodic character of these prolonged syllables was found. Therefore, prolonged syllables of the holy books stand before us as an issue to be examined. The starting point in this research is the question of what the level of musical similarity of the prolonged syllables in the New Testament and Quran verses that Christians and Muslims in Istanbul recite in a maqamic character is. Our secondary issues are the duration of the melodic structures in prolonged syllables at the end of the verses, the quantity of tones and intervals used in them. This article argues, on the basis of the hypothesis that the melodic structures of prolonged syllables in the New Testament and Quran verses are similar. The data, used in this study which has a descriptive character, was obtained by the field research method. The data were analyzed by qualitative and quantitative methods and processed by the "comparison" method. It is also assumed that the computer-assisted audio player software and audio/video recording devices used in the research is going to provide accurate and reliable data and the reciters have sufficient musical/maqamic recitation proficiency and represent their own religious music field. The recitations, which are performed monophonic in the Hüzam maqam, will be examined. The verses examined are Mark 12/28-34 from the New Testament and al-Kahf 107-110 from the Quran. The language of the texts recited for this research is Armenian for the New Testament and Arabic for the Quran. The notations of recitations were scored with a notation software named "Finale". The key signature of the maqam was not placed at the beginning of the staff, but was shown in notation of the performance. Passages must be recited an octave "lower" than written, because of the fact that notation was written on the G-Clef (Treble Clef) representing the tradition of Turkish Music notation. F-Clef (Bass Clef) notation was not included due to the perspective of this study. The smallest syllable determined in the text was accepted as a "unit" and its temporal equivalent was determined as a "crotchet" note. Prolonged syllables consist of the last syllables recited temporarily more than 1-unit syllable preceding the silences at the end of the verses or sentences. The silent times were not noted on the staff with the "rest" signs but with a physical and mechanical time unit "seconds". Murat İclinalça, who is one of the two reciters participated in this research, used Rast, Kürdî, Segah, Çargah, Neva, Hisar and Eviç pitches in the prolonged syllables. Among these, he most preferred the Neva which is the dominant pitch of the Hüzam maqam. Kerim Öztürk, the other reciter participated in the research, used Kürdî, Segah, Çargah, Neva, Hisar and Hüseyinî pitches. The most preferred among these was Segah the "karar" pitch. Therefore, no similarity is observed among the Christians and Muslims in terms of the most preferred pitch on prolonged syllables. İclinalça and Öztürk used the pitches average of 1.19 and 1.9 respectively. There is no similarity from this point as there is a difference of about 1 pitch between them. No comparison will be made in terms of the total quantity of pitches used in the recitations since the difference of the quantity of syllables prolonged is an obstacle to obtaining a healthy result for the comparison. If the average prolongation period is evaluated, it is seen that this value is also higher in the reciting of Öztürk. Based on these data, it can be said that Öztürk performed the prolonged syllables in a longer period of time and with a more melodic attitude compared to İclinalça. As a result of this research, it has been determined that the research hypothesis that was put forward was not "correct" according to the data obtained. While Christians prefer a simpler reciting attitude, Muslims prefer more melodic one. This situation is reflected in the melodic structure of prolonged syllables. Since Christians recite in a more rhythmic manner, the quantity of tones used in prolonged syllables decreases and the duration of prolonged syllables is relatively getting shortened. Melodic structure in prolonged syllables; when it is evaluated in terms of prolongation period, quantity of tones, intervals used in, it is concluded that Muslims perform prolonged syllables in their recitations in a longer period of time and with more pitch repetitions.

Giriş

İstanbul'daki Müslüman ve Hristiyanların ibadethanelerinde, her dini grubun kendi inanç sisteminde özel bir yeri olan kutsal kitapların ayetleri söz konusu gruplar tarafından müzikal bir nitelikte okunmaktadır. Türk musikisinde ilahi, şarkı, gazel ve ezan gibi hemen hemen her icra türünde yer bulan ve bunların içeriğinde metnin/güftenin kendi ritmik dokusu baz alındığında birim hecenin zamansal değerinden daha uzun bir zaman diliminde okunduğu anlaşılan, diğer bir ifade ile "uzatılan" heceler bulunmaktadır. Genelde müzikoloji alanı ile beraber özeldir Türk Din Musiki alanının da inceleme sınırlarında bulunan bu konuya dair yapılan ilgili literatür taramalarında, kutsal kitapların makamsal okunuşundaki uzatılan hecelerın melodik karakteri üzerine yapılan bir araştırmaya rastlanmamıştır.¹

1. Metodoloji

1. 1. Problem Durumu

Hicaz, Rast, Hüzzam vb. Türk müziği makamlarının İstanbul'daki Hristiyan ibadethanelerinde okunan İncil ve Müslüman ibadethanelerinde okunan Kur'an ayetlerine tatbik edildiği bilinmektedir. Söz konusu metinlerin nispet edildiği kaynağın aşkınlığı, okuyucularının müzikal/makamsal icraya dair yaptıkları tanımlama ve okunduğu coğrafya gibi benzer hususiyetler, bilimsel araştırma faaliyetini üzerine çeken muharrik unsurlardır. Bu noktada, okunan kutsal metinlerdeki uzatılan hecelerın melodik karakteri de benzeşme düzeylerinin ortaya konulup bunların da ortak hususiyetler dairesine alınması çerçevesinden incelenmesi gereken bir konu olarak karşımızda durmaktadır.

1. 2. Problem Sorusu

İstanbul'daki Hristiyanların makamsal bir nitelikte okudukları İncil ve Müslümanların makamsal bir nitelikte okudukları Kur'an ayetlerindeki uzatılan hecelerin müzikal olarak benzeşme düzeyi nedir?

1. 2. 1. Alt Problem Soruları

1. Hristiyanların İncil okuyuşunda ayetlerin sonlarında bulunan uzayan hecelerdeki melodik yapıların süresi, bunlarda kullanılan perde ve aralık sayısı nedir?

2. Müslümanların Kur'an okuyuşunda ayetlerin sonlarında bulunan uzayan hecelerdeki melodik yapıların süresi, bunlarda kullanılan perde ve aralık sayısı nedir?

¹ Muhammed Recai Çiftçi, *İstanbul'daki Hristiyan ve Müslüman Mabedlerinde Okunan Tevrat, Zebur, İncil ve Kuran-ı Kerim Ayetlerinin Karşılaştırmalı Müzikal Analizi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019), 703-751.

1. 3. Hipotez

İstanbul'daki Hristiyanların makamsal nitelikte okudukları İncil ve Müslümanların makamsal nitelikte okudukları Kur'an ayetlerindeki uzayan hecelerin melodik yapısı benzerlik arz etmektedir.

1. 4. Metodoloji

Bu çalışmada kullanılan veriler "alan araştırması" metoduyla elde edilmiştir. Söz konusu verilerin analizi nitel ve nicel yöntemlerle gerçekleştirilerek "karşılaştırma" metoduyla işlenmiştir. Bu araştırma betimsel bir nitelik taşımaktadır.²

1. 5. Varsayımlar

Bilgisayar yazılımlarının, ses ve görüntü kayıt cihazlarının güvenilir veriler ortaya koyduğu ve okuyucuların yeterli müzikal donanıma sahip olup alanı temsil ettiği varsayılmıştır.

1. 6. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Hristiyan ve Müslümanların ibadethanelerinde gerçekleştirdikleri kutsal kitap okuyuşları, örneklemini ise İstanbul'daki Ermenilerin ibadethanelerinde makamsal bir karakterde okudukları İncil ile Türklerin ibadethanelerinde makamsal bir karakterde okudukları Kur'an ayetleri oluşturmaktadır.

1. 7. Sınırlamalar

Araştırmada elde edilen veriler ve bunlara ilişkin yorumlar, ulaşılabilen kaynaklarla sınırlanmıştır. Bu araştırma ile ilgili farklı verilerin ortaya çıkmasıyla daha farklı sonuçlara ulaşılması mümkündür.

Hristiyanları temsilen Ermeni okuyuculardan Murat İçlinalça, Yeni Ahit olarak ifade edilen İncil'den Markos 12/28-34. ayetleri Ermenice, Müslümanları temsilen Türk okuyuculardan ise Kerim Öztürk, Kur'an'dan Kehf Sûresi 107-110. ayetleri Arapça olarak okumuştur. Okuyucuların Hüzzam makamında ve tek sesli olarak gerçekleştirdikleri okuyuşlar incelenecektir.

1. 8. Veri İşleme Teknikleri

Ses ve görüntü kayıt cihazları ile okuyuculardan alınan okuyuşlar "Finale" isimli notalandırma yazılımı ile notaya alınmıştır.

Okuyuşların içerisinde tempoda değişimler gözlemlendiğinden, metronom değeri sadece icraya başlama referansı olarak ilk dört vuruş için verilmiştir.

Okuyuşların notası, Türk müziğinin notasyon geleneğini yansıtan Sol anahtarlı kullanılarak yazılmıştır. Fa anahtarlı notasyon, numerik hat notasyonu ve sent

² Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2007), 77.

değerlerine dayanan grafik notasyonuna³ bu çalışmanın perspektifi gereği yer verilmiştir. Okuyuşun gerçekleştirildiği makamın donanımı portenin başına konulmamış, arızalar okuyuşta bulunduğu notanın üzerinde işaretlenmiştir. Bir perde üzerinde uzayan hecelerin notasyonunda, en büyük birimden en küçüğe doğru yazım biçimi uygulanmıştır.

Serbest zamanlı makamsal okuyuşların notasyonu için kullanılan zamansal tespit ilkesine istinaden, okunan kutsal kitap metinleri içerisinde rastlanan en küçük ses bir birim olarak kabul edilmiş, okuyuş içerisinde duyulan diğer ses ve heceler de zamansal olarak bu birim cinsinden notaya alınmıştır. Bu birim 1 dörtlük olarak notaya geçirilmiştir.⁴

Analiz edilecek olan uzayan heceler, icranın notasyonunda temel alınan en kısa ses olan 1 birimlik heceden zamansal olarak daha fazla sürede icra edilen -ayet veya cümle sonlarındaki 'sus'lardan hemen önce gelen- son heceleri kapsamaktadır.

Okuyucuların icra içerisinde sustukları zaman dilimleri bir notasyon terimi olan "es" ile değil, bir fizik ve mekanik zaman birimi olan "saniye" ile bulunduğu porte satırının üzerine not edilmiştir.

Ayet sonlarındaki hecelerin üzerindeki nota değerinin altına, hecenin uzatıldığını ifade etmeyi kolaylaştırmak için uzayan hecenin son harfi yazılmıştır. Bu değer son harfin tonunu ifade etse de süresini ifade etmemektedir.

Çalışmanın bu kısmından itibaren, ihtiyatlı bir genellemenin yapılacağı sonuç bölümüne kadar Hristiyanların okuyuşlarının değerlendirmesinde okuyucunun soyadı olan İÇLİNALÇA, Müslümanların okuyuşlarının değerlendirmesinde okuyucunun soyadı olan Öztürk kullanılacaktır.

2. Bulguların Analizi

2. 1. Hüzam Makamında Okunan İncil Ayetleri

2. 1. 1. Notasyon

Okuyan : Murat İÇLİNALÇA
Notaya alan : Muhammed Recai ÇİFTÇİ

♩-220

Satır sonu sus süresi: 0,3 sn

Ar De rin mer Hi sus Kris dos

T bir ne ren me gi ye gav u mı dig g'ıner a nonts

³ Muhammed Recai Çiftçi, "Kani Karaca ve Bekir Sıdkı Sezgin'in Ezan Tekbirleri Çerçevesinde Tony Adlı Ses Analiz Yazılımının İşlevselliği", *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi* 43 (2019), 248-255.

⁴ Muhammed Recai Çiftçi, "Serbest Zamanlı Makamsal Okuyuşlar İçin Kullanılan "Notasyonda Zamansal Tespit Yöntemi"nin Tutarlılığı (İhlas Suresi - Davut Kaya Örneği)", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 57 (2019), 67-84.

Satır sonu sus süresi: 0,32 sn

yev vi ca pa nut yun g' ne in

Satır sonu sus süresi: 0,22 sn

u yerp de sav te a ğeg ba das khan dı vav a nonts

Satır sonu sus süresi: 0,13 sn

hart sus a nor u ı sav

Satır sonu sus süresi: 0,2 sn

Vorn e po lor bad vi rank ne run a ra çi ni

Satır sonu sus süresi: 0,22 sn

Hi sus ba das kha nets a nor

Satır sonu sus süresi: 0,2 sn

Po lor bad vi rank ne run a ra çi ni ays e

Satır sonu sus süresi: 0,14 sn

Lı se Ov İs ra yel mer Der As dıvad zı meg Der e

Satır sonu sus süresi: 0,23 sn

Yev ku Der As dıvad zıt si res ku po lor

Satır sonu sus süresi: 0,22 sn

sır do vit yev ku po lor ant so vit

Satır sonu sus süresi: 0,13 sn

u ku po lor mid ko vit yev ku po lor zorut yu no vit

Satır sonu sus süresi: 0,28 sn

A si ga e a ra çin bad vi ran kı

Satır sonu sus süresi: 0,31 sn

U yer gror tu a sor ni man

Ku in ger (he) rit si res ku ant sit bes

A sönts me medz u riş bad vi rank çı ga
Tı bi ri i sav a nor A ğeg Var ta bed
şi dag kho set sar te As dvadz meg e
yev an ge zad u riş mı çı ga
yev po lor sır dov u po lor mid kov yev po lor ant sov
u po lor zorut yu nov za ni ga si re lı
u in ge ri ir ant sin bes si re lı
a men voğ ça gez ne re u zo he re a ve li e
Hi sus de sa ne lov vor a ni ga
Khe lat sut yu nov ba das khan dı vav
i sav a nor As dud zo ta ka vo ru te nen he ru çes
Yev al u riş me gı çer ha mart sa ger
a nor pan mı hart sı nel

Satır sonu sus süresi: 0,41 sn
Satır sonu sus süresi: 0,21 sn
Satır sonu sus süresi: 0,19 sn
Satır sonu sus süresi: 0,21 sn
Satır sonu sus süresi: 0,39 sn
Satır sonu sus süresi: 0,27 sn
Satır sonu sus süresi: 0,17 sn
Satır sonu sus süresi: 0,56 sn
Satır sonu sus süresi: 0,32 sn
Sus süresi: 0,18 sn
Sus süresi: 0,27 sn
Satır sonu sus süresi: 0,49 sn
Sus süresi: 0,27 sn

2. 1. 2. Uzayan Hecelerdeki Melodik Yapı

Tablo 1

Uzayan Son Hecenin Bulunduğu Kelime	Uzama Süresi (Sn)	Register (Aralık)	Perde Adedi	Kullanılan Perdeler						
				Rast	Kürdi	Segah	Çargah	Neva	Hisar	Eviç
Krisdos	2,39	1	1					1		
Ginein	0,79	1	1					1		
Vav anonts	0,71	1	1					1		
Anor isav	1,31	1	1			1				
Araçını	1,14	1	1				1			
Anor	1,26	1	1					1		
Ayse	1,37	1	1					1		
Der e	0,89	1	1					1		
Antsovit	1,26	1	1			1				
Zorutyunovit	1,33	1	1					1		
Badvirankı	0,92	1	1						1	
Nıman	1,27	1	1					1		
Sit bes	1,02	1	1				1			
Çıga	1,47	1	1			1				
Vartabed	1	1	1					1		
Mege	0,8	1	1							1
Mı çıga	0,75	1	1							1
Antsov	0,97	1	1					1		
Sireli	0,8	1	1					1		
Bes sireli	0,73	1	1					1		
Aveliye	1,53	1	1			1				
Divav	0,84	1	1					1		
Isav anor	0,88	1	1						1	
Heru çes	1,04	1	1					1		
Ger	1,18	1	1			1				
Hartsı	2,57	4	4		1	1	1	1		
Nel	5,63	3	3	1	1	1				
Register Ortalaması		1,19								
Perde Adedi Ort.			1,19							
Perde Tekrar Toplamı				1	2	7	3	1 5	2	2
Perde Tekrar Oranı (%)				3, 1	6, 3	2 2	9, 4	4 7	6, 3	6, 3
Uzayan Son Hece Adedi	27									
Ort. Uzama Süresi (Sn)	1,33									

Bu okuyuşta bulunan 27 tane uzayan son hecenin uzama süresi, uzama aralığı ve uzatma esnasında kullanılan perdeler bu şekilde tablolastırılmıştır.

Perde isimlerinin altında bulunan kırmızı renkle işaretlenmiş olan rakamlar; asma karar, yarım karar veya karar şeklinde hecedeki uzamanın sona erdiği perdeyi göstermektedir.

Buradan hareketle uzatmalarda %47 kullanılma oranına sahip olan Neva perdesinde yarım karar göstererek yapılan uzatma biçiminin büyük oranda kullanıldı-

ğını söylemek mümkündür. Bu uzatma modelini Segah ve az sayıda da Çargah perdesinde yapılan uzatmalar takip etmektedir.

Bütün icradaki ortalama uzatma süresinin 1,3 saniye olduğu görülmektedir. En uzun uzatma süresine sahip olanlar en baştaki uzatma ile sondaki iki uzatmadır. Ayrıca her bir uzatma için ortalama 1,2 aralığın kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Uzatma süresince çok büyük oranda tek perdenin tercih edildiği görülmektedir.

2. 2. Hüzzam Makamında Okunan Kuran Ayetleri

2. 2. 1. Notasyon

Okuyan : Kerim ÖZTÜRK
Notaya alan : Muhammed Recai ÇİFTÇİ

♩=170

Satır sonu sus süresi: 6,81 sn

E u zü bil la himneş şey ta nir ra ci m

Satır sonu sus süresi: 11,29 sn

Bis mil la hir rah ma nir ra hi m

İn nel le zi ne a me nu

ve a mi lüs sa li ha ti

ka net le hüm cen na tül

Satır sonu sus süresi: 9,43 sn

fir dev si nü zü la

Satır sonu sus süresi: 1,34 sn

ha li di na fi ha

Satır sonu sus süresi: 10,83 sn

la yeb ğu ne an ha hı ve la

gul lev ka nel bah ru mi de del

li ke li ma ti rab bi

le ne fi del bah ru gab le en

ten fe de ke li ma tū rab bi

en ten fe de ke li ma tū rab bi

ve lev ci' na bi mis li hi me de da

Gul in ne ma e ne be şe rum mis lū kūm

yu ha

i ley ye en ne ma

i la hū kūm i la hūv va hid

fe men ka ne yer cū li ga e rab bi hi

fel ya mel a me len sa li ha

fel ya mel a melen sa li hav

ve la yüş rik bi i ba de ti

Satır sonu sus süresi: 5,04 sn

Satır sonu sus süresi: 11,59 sn

Satır sonu sus süresi: 3,37 sn

Satır sonu sus süresi: 2,43 sr

Satır sonu sus süresi: 0,91 sn

2. 2. 2. Uzayan Hecelerdeki Melodik Yapı

Tablo 2

Uzayan Son Hecenin Bulunduğu Kelime	Uzama Süresi (Sn)	Register (Aralık)	Perde Adedi	Kullanılan Perdeler							
				Kürdi	Segah	Çargah	Neva	Hisar	Hüseyni	Eviç	
Racîm	2,79	1	1		1						
Rahîm	3,7	5	5	1	3	2	3			2	
Nüzülâ	1,03	3	3				1	1			1
Fihâ	0,85	2	2					1			2
Hivelâ	1,09	2	2				1	1			
Rabbî	0,8	2	2						1		2
Mededâ	0,98	1	1		1						
Salihâ	0,93	1	1		1						
Ehadâ	0,94	1	1		1						
Azîm	2,03	1	1		1						
Register Ortalaması		1,9									
Perde Adedi Ort.			1,9								
Perde Tekrar Toplamı				1	8	2	5	4	2	5	
Perde Tekrar Oranı (%)				4	30	7	19	15	7	19	
Uzayan Son Hece Adedi	10										
Ort. Uzama Süresi (Sn)	1,51										

Bu okuyuşta bulunan 10 tane uzayan son hecenin uzama süresi, uzama aralığı ve uzatma esnasında kullanılan perdeler tablolaştırılmıştır.

Kırmızı renk ile işaretlenen rakamlar, uzamanın sona erdiği perdeyi göstermektedir. Buradan hareketle daha çok karar perdesinde karar göstererek bir uzatmanın yaygınlıkla kullanıldığını söylemek mümkündür. Bu uzatma modelini güçlü perdesinde yarım karar göstererek ve Eviç perdesinde asma karar göstererek yapılan uzatma modeli takip etmektedir.

En fazla uzama süresine sahip olan hecelerin icranın hemen başındaki ve sonundaki heceler olduğu görülmektedir. Bunların haricindeki uzatmalar için ortalama sürenin 1 saniye olduğunu söylemek mümkündür. Bütün icradaki ortalama uzama süresinin yaklaşık 1,5 saniye olduğu görülmektedir.

Her bir uzatma için yaklaşık iki aralığın kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Uzatmada en çok tercih edilen perde %30 oranıyla makamın karar perdesi olan Segah perdesidir. Uzatmalarda kullanılan diğer perdelerin ise azalan oranlarda

sırasıyla Neva ve Eviç perdeleri olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla karar bölgesindeki perdelerin uzatmalarda çok fazla tercih edildiği söylenebilir. Bununla birlikte uzatma süresince genellikle tek perdenin tercih edildiği görülmektedir. Bu modeli takiben iki perdenin, daha sonra da üç perdenin kullanıldığı uzatma modeli gelmektedir.

3. Karşılaştırma ve Değerlendirmeler

Tablo 3

HÜZZAM MAKAMI	HRİSTİYANLAR	MÜSLÜMANLAR
Perdeler	İNCİL	KUR'AN-I KERİM
Rast	1	0
Kürdi	2	1
Segah	7	8
Çargah	3	2
Neva	15	5
Hisar	2	4
Hüseyni	0	2
Eviç	2	0
Register Ortalaması	1,19	1,9
Kullanılan Perde Adedi Toplamı	32	19
Perde Adedi Ort	1,19	1,9
Ort. Uzama Süresi (Sn)	1,33	1,51

İçlinalça uzatmalarda Rast, Kürdi, Segah, Çargah, Neva, Hisar ve Eviç perdelelerini kullanmıştır. Bunların içinde en çok Hüzzam makamının güçlü perdesi olan Neva perdesini tercih etmiştir.

Öztürk'ün Kur'an-ı Kerim okuyuşunda Kürdi ve Hüseyni perdeleri arasındaki perdeler, uzayan hecelerin melodik yapısında karşımıza çıkmaktadır. Bunların içinde en çok tercih edileni makamın karar perdesi olan Segah perdesi olmuştur. Dolayısıyla en çok tercih edilen perde açısından bir benzeşme görülmemektedir.

Okuyuşlarda en geniş aralığı 1,9 perde ortalaması ile Öztürk kullanmaktadır. İçlinalça'nın kullandığı perde aralığı ise 1,19 olduğundan aradaki farkın yaklaşık olarak 1 perde olduğu söylenebilir. Bu noktadan bakıldığında bir benzeşme bulunmamaktadır.

Perde adedi ortalamasına bakıldığında da uzatmalarda en çok perdeyi 1,9 ortalama ile Öztürk'ün kullandığı anlaşılmaktadır. İçlinalça'nın 1,19 perde adedinde kaldığı görüldüğünden bu madde için de bir benzeşmeden söz edilememektedir. Kullanılan perde adedi toplamı açısından bir karşılaştırma yapılamayacaktır. Zira uzatma yapılan hece adedinin farklı olması bu karşılaştırma için sağlıklı bir sonuç alınmasının önünde bir engel teşkil etmektedir.

Ortalama uzama süresine bakıldığında, bu değer de Öztürk'ün okuyuşunda daha yüksek bir değerde olduğu görülmektedir. Bu verilere dayanarak Öztürk'ün

uzatmaları İçlinalça'ya nispetle daha uzun sürede ve daha melodik bir tavırla icra ettiği söylenebilir.

Sonuç

“İstanbul'daki Hristiyanların makamsal nitelikte okudukları İncil ve Müslümanların makamsal nitelikte okudukları Kur'an ayetlerindeki uzayan hecelerin melodik yapısı benzerlik arz etmektedir.” şeklinde ortaya konulan araştırma hipotezinin elde edilen veriler ışığında “doğru olmadığı” ortaya çıkmıştır.

Ermeniler daha sade bir okuyuşu tercih ederken, Türkler daha melodik bir okuyuşu tercih etmektedir. Bu durum da uzayan hecelerin melodik yapısına yansımaktadır. Hristiyanlar daha ritmik bir tavırla okuduklarından dolayı hem uzatmalarda kullanılan perde adedi azalmakta, hem de hecelerin uzama süresi nispeten kısalmaktadır.

Uzayan hecelerdeki melodik yapı; uzama süresi, uzamada kullanılan perde aralığı ve adedi çerçevesinden değerlendirildiğinde Müslümanların okuyuşlarındaki uzayan heceleri zamansal olarak daha uzun sürede ve daha çok perde tekrarı ile gerçekleştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynakça

- Çiftçi, Muhammed Recai. *İstanbul'daki Hristiyan ve Müslüman Mabedlerinde Okunan Tevrat, Zebur, İncil ve Kuran-ı Kerim Ayetlerinin Karşılaştırmalı Müzikal Analizi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi, 2019.
- Çiftçi, Muhammed Recai. “Kani Karaca ve Bekir Sıdkı Sezgin'in Ezan Tekbirleri Çerçevesinde Tony Adlı Ses Analiz Yazılımının İşlevselliği”. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi* 43 (2019), 248-255. <https://doi.org/10.32547/ataunigsed.610405>
- Çiftçi, Muhammed Recai. “Serbest Zamanlı Makamsal Okuyuşlar İçin Kullanılan “Notasyonda Zamansal Tespit Yöntemi”nin Tutarlılığı (İhlas Suresi - Davut Kaya Örneği)”. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 57 (2019), 67-84. <https://doi.org/10.15370/maruifd.679214>
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2007.